

РОЗДІЛ 4 ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 346.93

ЗМІСТ АРБІТРАЖНОЇ УГОДИ

**Грігор К.І.,
випускник***Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

У статті проаналізовано вимоги до змісту арбітражної угоди з точки зору вітчизняного договірного законодавства, міжнародно-правових норм та змішаної правової природи цього інституту. Автором запропоновано виділити істотні умови арбітражної угоди, які є «необхідним мінімумом», без якого арбітражна угода вважається неукладеною, а також додаткові умови, доцільність яких визначається на розсуд сторін.

Ключові слова: арбітражна угода, арбітражне застереження, міжнародний комерційний арбітраж, істотні умови арбітражної угоди, додаткові умови арбітражної угоди.

Григор К.И. / СОДЕРЖАНИЕ АРБИТРАЖНОГО СОГЛАШЕНИЯ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В данной научной статье проанализированы требования к содержанию арбитражного соглашения с точки зрения отечественного договорного законодательства, международно-правовых норм и смешанной правовой природы этого института. Автором предложено выделить существенные условия арбитражного соглашения, являющиеся «необходимым минимумом», без которого арбитражное соглашение считается незаключенным, а также дополнительные условия, целесообразность которых определяется по усмотрению сторон.

Ключевые слова: арбитражное соглашение, арбитражная оговорка, международный коммерческий арбитраж, существенные условия арбитражного соглашения, дополнительные условия арбитражного соглашения.

Grigor K.I. THE CONTENT OF ARBITRATION AGREEMENT / Kiev National University of Taras Shevchenko, Ukraine

The content of the arbitration agreement is one of the most important issues of international arbitration due to the fact that this arbitration agreement is a prerequisite for the dispute to arbitration, and defines its meaning almost all aspects of arbitration and the arbitration procedure specific consideration of the dispute. In general, the content of the arbitration agreement depends on the will of the parties and the legal requirements applicable to it.

In the article the scientific data requirements for the content of the arbitration agreement in terms of domestic contract law, international law and a mixed legal nature of this institution. The author proposed to allocate substantial and additional terms of the arbitration agreement. Significant terms of the arbitration agreement, according to the author, it is appropriate to determine as the conditions necessary and sufficient for the contract. This means that in the absence of at least one of them is not recognized contract concluded. They attributed author of the article are: agreement on the transfer of certain solution to disputes arbitration; identifying the legal dispute of which referred to the arbitration; type the name of arbitration, arbitration ad hoc or permanent arbitration body competent to examine the dispute.

All other terms of the arbitration agreement, according to the author, should be considered as additional, those that may be included in an arbitration agreement agreed by the parties, but their absence does not deprive the arbitration agreement void.

Key words: arbitration agreement, arbitration clause, international commercial arbitration, essential terms of the arbitration agreement, additional terms of the arbitration agreement.

Зміст арбітражної угоди складають умови, які стосуються різних аспектів розгляду спорів міжнародним комерційним арбітражем. Чітке юридичне формулювання умов арбітражної угоди дає змогу: а) точно встановити наявність волевиявлення сторін на розгляд спору в міжнародному комерційному арбітражі; б) визначити арбітражний орган, компетентний розглядати спір; в) уникнути оспорування компетенції арбітражу; г) усунути труднощі при виконанні арбітражного рішення.

Для чіткого визначення змісту арбітражної угоди розглянемо можливість аналізу її змісту з точки зору Господарського і Цивільного кодексів України.

Згідно з п. 1 ст. 628 Цивільного кодексу України зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства [1]. Відповідно до ч. 1 ст. 180 Господарського кодексу України зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства [2].

Згідно з п. 1 ст. 638 Цивільного кодексу України, договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Істотними умовами є умови про предмет договору, умови, що визначені законом

як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Ч. 1–3 ст. 180 Господарського кодексу України передбачають, що зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства. Господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо всіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї зі сторін повинна бути досягнута згода. При укладенні господарського договору сторони зобов'язані у будь-якому разі погодити предмет, ціну та строк дії договору.

Враховуючи наведені положення цивільного і господарського законодавства, вважаємо, що ці норми не можуть прямо застосовуватися до арбітражної угоди з огляду на таке.

Арбітражна угода має змішану правову природу і не є договором у класичному значенні. Предмет арбітражної угоди має процесуальний, а не матеріальний характер. Предметом арбітражної угоди є домовленість сторін про

виключення конкретного кола спірних правовідносин, які виникли або можуть виникнути між сторонами арбітражної угоди, з підсудності державних судів та про передавання таких спорів на вирішення третейського суду. Арбітражне застереження, згідно з принципом відокремленості, є автономною щодо решти змісту договору угодою, і тому для нього визначаються окремі істотні умови.

На думку В.Анурова, «мінімальне» арбітражне застереження може мати такий зміст: «спори, що виникають із цього договору, вирішуються шляхом арбітражу» [3, с. 52].

Вважаємо за необхідне зазначити, що сторони, які укладають таке арбітражне застереження, в майбутньому можуть наштовхнутися на ризик неможливості його виконання через відсутність важливої вказівки на вид арбітражу, арбітражний орган і регламент, згідно з яким розглядатиметься спір. У випадку укладення такої угоди арбітраж відбуватиметься лише за умови, що відповідач не заперечуватиме існування арбітражної угоди між сторонами. Відповідно, не можна стверджувати, що таке арбітражне застереження повністю дасть сторонам змогу досягнути тих наслідків, яких вони бажали б досягнути у майбутньому, укладаючи угоду такого змісту.

Прикладами коротких арбітражних угод є й такі: «арбітраж у Лондоні, право, що регулює, – англійське», а також «якщо арбітраж, тоді за регламентом МТП у Лондоні». Попри те, що в обох справах, які розглядалися за цими застереженнями, колегія арбітрів вирішила, що їм надана компетенція розглядати спори, на практиці рекомендується приділяти більше уваги подібним угодам [4, с. 56].

Так, Г. Цірат, з якою загалом погоджуються Т. Захарченко та В. Винокурова, визначає чотири суттєві (істотні) умови арбітражної угоди, а саме: виведення певних спорів з-під юрисдикції державних судів; домовленість про передавання цих спорів на вирішення третейського суду; визначення кола правовідносин, спір з яких передається на вирішення третейського суду; вид арбітражу: арбітраж *ad hoc* чи постійно діючий арбітражний орган, компетентний розглядати спір [5, с. 20-21].

Іншу позицію щодо змісту арбітражної угоди займає М. Рожкова. Істотними умовами арбітражної угоди, на її думку, є: 1) конкретний арбітраж, якому будуть передані на розгляд комерційні спори, які виникли чи тільки виникнуть у майбутньому, 2) формулювання обсягу арбітражної угоди (та 3) право, яке застосовується до суті спору [6, с. 216-220].

С. Ніколюкін вважає, що до істотних умов арбітражної угоди належать: 1) арбітражний порядок розгляду спорів; 2) конкретний арбітражний орган, компетентний розглядати спір; 3) коло спорів, яке підлягає розгляду в арбітражі; 4) застосовуване право [7].

Перша з істотних умов арбітражної угоди, які виділяє Г. Цірат [5, с. 20-21], а саме виведення певних спорів з-під юрисдикції державних судів, на нашу думку, полягає в тому, що повинна існувати чітко виражена воля сторін договору щодо виведення спору між ними з підсудності державних судів. Як правило, таку волю сторони договору виражають у формулюванні, яке дозволяє визначити, що компетентним у розгляді та остаточному вирішенні спору є лише арбітраж, а не державний суд. При цьому на практиці сторони рідко одночасно включають в арбітражну угоду вказівку на те, що державні суди не мають права розглядати спори – як правило, це впливає із самого змісту арбітражної угоди.

Друга з істотних умов – домовленість про передавання спорів на вирішення третейського суду – пов'язана з попередньою та полягає в тому, що сторони повинні безспірно визначити, що третейський метод врегулювання спорів є саме тим механізмом, який повинен застосовуватися ними для врегулювання спорів.

На нашу думку, дві перші, визначені Г. Цірат [5, с. 20-21] істотні умови можна об'єднати в одну, адже вони пов'язані

за змістом. Виведення певних спорів з-під юрисдикції державних судів і домовленість про передавання цих спорів на вирішення третейського суду можна об'єднати в умову, сформульовану як «згода про передавання певних спорів на вирішення третейського суду», яка виключає підсудність спорів державним судам і одночасно передає їх у договірному порядку у підсудність третейського суду.

Третя істотна умова вимагає визначення кола правовідносин, спір з яких передається на вирішення третейського суду. Ця умова має фундаментальне значення, адже компетенція третейських судів базується на юрисдикції, що виникає внаслідок волевиявлення сторін. Якщо ж одна зі сторін не бажала передавати спір або виключити певний спір за його предметною ознакою, то порушуватиметься один з основних принципів міжнародного комерційного арбітражу – принцип автономії волі сторін. Саме із цих причин ст. 34 і 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [8], а також ст. 5 Нью-Йоркської конвенції [9] визначають негативні наслідки порушення третейським судом цього принципу. Так, арбітражне рішення може бути скасоване державним судом (у країні його винесення), або у його визнанні та виконанні може бути відмовлено, якщо рішення винесене щодо не передбаченого арбітражною угодою спору або такого, що не відповідає її умовам, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди.

Більшість арбітражних угод містять формулювання, яке засвідчує, що сторони контракту погоджуються передати на остаточне вирішення всі суперечки, що виникають за конкретним контрактом, чи пов'язані з ним. Таке формулювання найбільш повно визначає поширення компетенції третейських судів на вирішення всіх спорів, що базуються на конкретних правовідносинах сторін. Однак трапляється, що угоди визначають категорії чи види спорів, які повинні вирішуватися третейськими суддями [4, с. 31]. Це автоматично означає, що інші спори повинні вирішуватися якимось іншим методом, а найчастіше – державними судами, якщо інший порядок не буде визначений сторонами.

На практиці дотримання останньої істотної умови арбітражної угоди, яка стосується виду арбітражу (арбітраж *ad hoc* чи при постійно діючому арбітражному органі, компетентному розглядати спір), постає найчастіше.

Можна навести багато прикладів справ, коли сторони через технічні помилки неправильно вказували назву постійно діючого арбітражного органу або вказували його таким чином, що виникали сумніви щодо того, хто саме володіє компетенцією розглядати спір – арбітри чи державний суд, або ж вказувалося, що спір розглядатиметься «в арбітражі» без посилання на жоден регламент.

Плутанина виникла ще й через те, що до 2001 року господарські суди України називалися «арбітражними» (ця назва дотепер використовується для позначення господарських судів у Російській Федерації). Тому іноземні контрагенти, не розуміючи української мови, часто вважали, що «арбітражний суд» означає «третейський суд», «арбітраж» [4, с. 45].

Стосовно *ad hoc* арбітражів цей аспект ускладнюється, насамперед, тим, що такий вид арбітражу надає сторонам ще більшу свободу дій щодо моделювання процедури арбітражу, а тому вимагає вищого ступеня співпраці між сторонами у вирішенні спору, а також у досконалому законодавчому регулюванні арбітражу. На практиці сторони, які бажують, щоб спір між ними вирішувався арбітражем *ad hoc*, найчастіше інкорпорують Регламент ЮНСІТРАЛІ 1976 року [10], який розроблявся з метою вдосконалення регулювання відносин сторін, які обрали такий механізм врегулювання спору.

Підсумовуючи, остаточно виокремимо такі істотні умови арбітражної угоди: згода про передавання певних спорів на вирішення третейського суду; визначення кола правовід-

носин, спір з яких передається на вирішення третейського суду; вид і назва арбітражу: арбітраж ad hoc чи постійно діючий арбітражний орган, компетентний розглядати спір.

Аналізуючи правові наслідки досягнення чи недосягнення сторонами арбітражної угоди певних умов, Г. Цірат відзначає, що правовим наслідком того, що одна із суттєвих умов арбітражної угоди не буде узгоджена сторонами, може бути визнання цієї угоди недійсною або такою, що не може бути виконаною [5, с. 251].

Вважаємо, що за таких умов угода дійсно зазвичай не може бути виконаною, однак вона не може бути визнана недійсною, а вважається неукладеною.

Арбітражна угода, окрім істотних умов, може включати необов'язкові (випадкові) елементи, без яких така домовленість є дійсною. Перелічені вище істотні умови є «необхідним мінімумом», без якого арбітражна угода вважається неукладеною. На додаток до цих істотних умов арбітражної угоди сторони можуть визначити й інші умови, які теж можуть стати істотними, якщо за заявою хоча б однієї зі сторін арбітражної угоди щодо них має бути досягнуто згоди. Однак арбітражна угода вважається укладеною і за відсутності цих додаткових умов.

До додаткових умов арбітражної угоди Г. Цірат відносить такі: кількість арбітрів (третейських суддів), які розглядатимуть спір; визначення процедури призначення арбітрів, що особливо актуально при арбітражі ad hoc; визначення місця проведення арбітражу та мови, якою спір має розглядатися; матеріальне право певної держави, яке повинно застосовуватися для визначення прав і обов'язків спірних правіносин [5, с. 252-260].

З першою умовою (щодо кількості арбітрів, які розглядатимуть спір), насамперед, пов'язана вартість самої арбітражної процедури для сторін, адже, згідно з більшістю арбітражних регламентів, розгляд меншою кількістю арбітрів є дешевшим. Також гонорари арбітрів та арбітражні збори часто залежать від ціни позову. Як правило, учасники відносин, що базуються на великих комерційних проектах чи трансакціях, схильні до призначення більшої кількості арбітрів, ніж при фінансово незначних спорах.

Важливо також, що арбітражна угода повинна передбачати вирішення спору непарною кількістю арбітрів. Зазвичай це одноосібний арбітр або арбітражна колегія із трьох арбітрів, рідше – з п'яти чи семи. Ст. 10 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» встановлює, що сторони можуть на власний розсуд визначити кількість арбітрів, а якщо ця кількість не буде визначена, то призначаються три арбітри. Попри це, зі змісту ст. 29 цього ж закону випливає, що при арбітражному розгляді колегіальним складом арбітрів будь-яке рішення третейського суду, якщо сторони не домовилися про інше, повинно бути винесене більшістю арбітрів. На практиці трапляється, що арбітражна угода між сторонами передбачає вирішення спору парною кількістю арбітрів. Так, за законодавством Великої Британії, а саме згідно зі ст. 21 Закону «Про арбітраж» 1996 року, якщо сторони погодилися на парну кількість арбітрів, в арбітражі також повинен брати участь «суперарбітр», який заміняє інших арбітрів у вирішенні питань, щодо яких вони не можуть дійти згоди [11]. Як правило, така ситуація ускладнює процес арбітражу, а тому визначити кількість арбітрів, які повинні вирішувати спір, парним числом не рекомендується.

Друга умова – визначення процедури призначення арбітрів – підкреслює одну з визначальних особливостей міжнародного комерційного арбітражу, що відрізняє його від судового провадження. Проте ця процедура насправді більш актуальна при арбітражі ad hoc, адже дозволяє сторонам моделювати процедуру призначення арбітрів. Як правило, в арбітражах з одним арбітром він повинен призначатися або за спільною згодою сторін, або як незалежну третьою стороною. Якщо ж спір розглядатимуть три і більше арбітрів, то, як правило, сторони призначають

незалежних арбітрів, які згодом повинні погодити між собою кандидатури інших арбітрів (здебільшого з трьох арбітрів: два арбітри, призначені сторонами, обирають третього, який і стає головою арбітражної колегії).

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», жодна особа не може бути позбавлена права виступати арбітром через її громадянство, якщо сторони не домовилися про інше. Сторони можуть на власний розсуд узгодити процедуру призначення арбітра чи арбітрів за умови дотримання певних принципів. За відсутності такої угоди при арбітражі з трьома арбітрами кожна сторона призначає одного арбітра, і двоє призначених таким чином арбітрів призначають третього; якщо сторона не призначить арбітра протягом 30 днів після отримання прохання про це від другої сторони або якщо двоє арбітрів протягом 30 днів з моменту їх призначення не домовляться про призначення третього арбітра, на прохання будь-якої сторони арбітра призначає Президент Торгово-промислової палати України; при арбітражі з одноособовим арбітром, якщо сторони не домовляться про вибір арбітра, на прохання будь-якої сторони арбітра також призначає Президент Торгово-промислової палати України.

Згідно з Регламентом ЮНСІТРАЛІ 1976 року, у разі обрання сторонами ad hoc арбітражу функції щодо призначення арбітрів виконує орган, визначений сторонами, а якщо цей орган не призначає арбітра протягом відведеного строку чи сторони не погодили його кандидатуру, він призначається Генеральним секретарем Постійно діючого третейського суду в м. Гаага.

Визначення місця проведення арбітражу та мови, якою спір повинен розглядатися, має неабияке значення, адже дає змогу уникнути диспутів сторін щодо цього, а також має певні процесуальні наслідки. Так, для прикладу, за відсутності домовленості щодо процесуального права, яке повинно застосовуватися до розгляду спору, застосовуватиметься процесуальне право країни, в якій відбувається арбітраж.

З огляду на цю обставину, рекомендуємо місцем арбітражу обирати країну з розвиненим процесуальним законодавством, що є учасницею Нью-Йоркської конвенції. Крім того, місце арбітражу визначатиме компетентний суд, що виконуватиме допоміжні функції арбітражу, а також буде компетентним у вирішенні питань про наявність юрисдикції в арбітрів, розгляді питання про скасування рішення арбітражної колегії тощо.

За відсутності домовленості місце арбітражу визначається арбітражним судом з урахуванням обставин справи, в тому числі фактора зручності для сторін [12, с. 34]. Незважаючи на це, третейський суд, як правило, може, якщо сторони не домовилися про інше, зібратися у будь-якому місці, яке він вважає належним для проведення консультацій між його членами, заслуховування свідків, експертів чи сторін або для огляду товарів, іншого майна чи документів.

Погоджуємося з Л. Винокуровою в тому, що при обговоренні арбітражної угоди особливу увагу сторони повинні приділяти обранню місця арбітражу, оскільки обрання місця арбітражу має безпосередній вплив на визначення правил арбітражної процедури. Місце арбітражу розглядається як чисто юридична концепція, з якою пов'язуються важливі правові наслідки, і перш за все прив'язка міжнародного арбітражу до будь-якої держави, тобто до закону, який регулює арбітраж. У такий спосіб відбувається вибір законодавства, яке повинно застосовуватися до міжнародного комерційного арбітражу (так зване *lex arbitri*), в тому числі до визначення дійсності арбітражної угоди, а також компетентного державного суду, до якого може бути подано клопотання про скасування арбітражного рішення і наявність юрисдикції у державного суду по скасуванню арбітражного рішення [13, с. 30].

Таким чином, вибір місця арбітражу вказує на те, законодавство якої держави повинно застосовуватися до

міжнародного арбітражу, і саме це законодавство (у разі відсутності домовленості сторін про застосований до арбітражної угоди закон (що на практиці відбувається досить рідко) застосовується до визначення дійсності арбітражної угоди, що знайшло відображення і в Європейській конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж (пункт 2 статті 6) [14], і в Нью-Йоркській конвенції про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень.

Сторони мають право також визначити мову чи мови арбітражної процедури. При виборі мови треба, насамперед, пам'ятати, що всі докази та процесуальні документи повинні подаватися саме цією мовою [15, с. 95]. Ця ж мова, за загальним правилом, використовуватиметься і при слуханні та допиті свідків, нею буде викладене арбітражне рішення. Також потрібно враховувати, що, відповідно до ч. 2 ст. 22 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», третейський суд може дати розпорядження про те, щоб будь-які заяви і документи-альні докази супроводжувалися перекладом на мову або мови, про які домовилися сторони або які визначені третейським судом.

Матеріальне право певної держави, яке повинно застосовуватися для визначення прав і обов'язків спірних правовідносин, є не лише додатковою умовою арбітражної угоди, а й зазвичай однією з умов основного договору. Попри те, що світова юридична доктрина виробила конкретні підходи до застосування колізійних норм визначення права, яке повинно застосовуватися до спірних відносин, вибір такого права, як правило, сторони обумовлюють у самому зовнішньоекономічному контракті. Як зазначає Т. Сліпачук, варто також звернути увагу на те, що сама арбітражна угода, в силу своєї автономності, може бути підпорядкована сторонами іншому матеріальному праву, аніж зовнішньоекономічний контракт [16, с. 110].

Т. Бендевський до перелічених додаткових умов додає умову про затвердження сторонами процесуального права, яке повинно застосовуватися [17, с. 413].

Цікаво, що більшість представників різних наукових шкіл не виокремлюють цю умову, оскільки згідно з установленною практикою таким правом вважається право місця проведення арбітражу. Доцільність включення такої умови в арбітражну угоду обґрунтовується тим, що сторонам тоді стає більш зрозуміло, процесуальні норми якого права будуть використовуватися в майбутньому.

На нашу думку, наведений перелік умов арбітражної угоди, щодо яких сторони можуть дійти згоди, не є вичерпним, він, радше, є мінімальним рекомендованим. Такого висновку можна дійти, проаналізувавши регламенти різних арбітражних органів, що, базуючись на згаданому раніше принципі автономії волі сторін, надають сторонам значну свободу в моделюванні арбітражного процесу. Варто пам'ятати, що сторони арбітражної угоди, посилаючись на певний регламент, інкорпорують його в текст самої угоди, таким чином значно розширюючи її зміст і роблячи регламент невід'ємною частиною арбітражної угоди.

Погоджуючись із думкою Л. Винокурової, зазначаємо, що арбітражну угоду не слід сприймати суто як формальність, до якої сторони не звертатимуться, адже здебільшого на час укладення угоди між ними спору ще не існує

[18, с. 24]. Обґрунтованою є думка О. Торґашина про те, що із цієї причини воля сторін стосовно порядку вирішення спору повинна бути виражена чітко, виразно, з точною вказівкою на найменування арбітражу, передусім організації, при якій він створений [15, с. 93].

Отже, зміст арбітражної угоди є одним із найважливіших питань міжнародного комерційного арбітражу з огляду, перш за все, на те, що саме арбітражна угода є необхідною передумовою розгляду спору в арбітражному порядку, а її зміст визначає практично всі аспекти формування арбітражу та процедури конкретного розгляду арбітражного спору, починаючи з етапу можливого звернення однієї зі сторін спору до державних судів при запереченні компетенції третейського суду; при розгляді справи про скасування арбітражного рішення; а також на етапі визнання й виконання арбітражного рішення. У цілому зміст арбітражної угоди безпосередньо залежить від волі сторін та вимог законодавства, яке застосовується до неї.

На сьогодні в теорії міжнародного комерційного арбітражу існують різні підходи до визначення умов арбітражної угоди, але найпоширенішим є поділ умов арбітражної угоди на істотні та додаткові. Істотні умови арбітражної угоди доцільно визначати як умови, необхідні та достатні для укладення договору. Це означає, що за відсутності хоча б однієї з них договір не визнається укладеним, а якщо всі істотні умови наявні, він вступає в дію, навіть якщо й не містить ніяких інших умов. До них, на нашу думку, необхідно відносити такі: згода про передання певних спорів на вирішення третейського суду; визначення кола правовідносин, спір з яких передається на вирішення третейського суду; вид і назва арбітражу: арбітраж ad hoc чи постійно діючий арбітражний орган, компетентний розглядати спір. Усі інші умови арбітражної угоди потрібно розглядати як додаткові, тобто такі, які можуть бути включені до арбітражної угоди за домовленістю сторін, однак їхня відсутність не позбавляє арбітражну угоду юридичної сили.

Вважаємо, що з метою усунення існуючої доктринальної дискусії щодо того, які істотні умови повинна містити арбітражна угода, необхідно закріпити на рівні Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» положення про істотні умови арбітражної угоди. Пропонуємо внести зміни до ст. 7 цього Закону, доповнивши її частиною четвертою такого змісту:

«Арбітражна угода вважається укладеною з моменту, коли сторонами досягнуто згоди щодо всіх її істотних умов: згода про передання певних спорів на вирішення третейського суду; визначення кола правовідносин, спір з яких передається на вирішення третейського суду; вид і назва арбітражу: арбітраж ad hoc чи постійно діючий арбітражний орган, компетентний розглядати спір».

На нашу думку, в арбітражній угоді немає більш чи менш важливих питань – усі вони необхідні для якісного арбітражного провадження, а тому під час укладення арбітражної угоди краще витратити трохи більше часу на детальне узгодження всіх її умов, аніж усувати неузгодженості та прогалини в договірному порядку тоді, коли конфлікт між сторонами вже виник.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Господарський кодекс України: кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
3. Ануров В. Н. Допустимість третейського соглашения / В. Н. Ануров // Третейский суд. – 2005. – № 3. – С. 50–55.
4. Мальський М. М. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти: монографія / М. М. Мальський. – Львів: Літопис, 2013. – 374 с.
5. Цірат Г. А. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посіб. / Г. А. Цірат. – К.: Істина, 2002. – 304 с.
6. Рожкова М. А. Средства и способы правовой защиты сторон коммерческого спора / М. А. Рожкова. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 416 с.
7. Николюкин С. В. Арбитражное соглашение как первооснова арбитражного (третейского) разбирательства споров / С. В. Николюкин // Право и экономика. – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_6304.html.
8. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. – Ст. 198.
9. Конвенція про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 329.

10. Arbitration Rules: resolution of UNCITRAL dated 1976. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules/arb-rules.pdf>.
11. Закон Великобритани «Об арбитраже» 1996 года / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mosmediator.narod.ru/me_zhdunarodnie_akti/velikobritaniya_zakon_ob_arbitrazhe_1996_goda.
12. Довбишев Я. Діяльність Міжнародного комерційного арбітражу / Я. Довбишев // Право України. – 2005. – № 11. – С. 30–37.
13. Винокурова Л. Порядок розгляду спорів у міжнародному комерційному арбітражі / Л. Винокурова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 3(97). – С. 28–34.
14. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 26 квітня 1961 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 5. – С. 428.
15. Торгашин О. Проблеми розгляду спорів у державних судах за наявної дійсної арбітражної угоди / О. Торгашин // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 5. – С. 93–95.
16. Сліпачук Т. Хто і як визначає право, що застосовується до арбітражної угоди, або ... знову про головне / Т. Сліпачук // Юридична практика. – 2015. – № 2(104). – С. 109–113.
17. Бендевский Т. Международное частное право / Т. Бендевский ; перевод с македон. С. Ю. Клейн. – М.: Статут, 2005. – 448 с.
18. Винокурова Л. Ф. Зовнішньоекономічні контракти: укладення, виконання та арбітраж. Актуальні питання визначення застосовуваного права / Л. Ф. Винокурова // Міжнародний комерційний арбітраж в Україні.
19. Теорія та законодавство. – 2007. – С. 14–29.

УДК 346.11

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дерев'янко Б.В.,
д.ю.н., доцент,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права
Українська академія банківської справи НБУ

Статтю присвячено аналізу поняття державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, його принципів та особливостей здійснення. У роботі вказано, що велика кількість сфер і галузей економіки, велика кількість державних органів спричиняють дублювання їх компетенції. Зроблено пропозицію щодо проведення неофіційної з поступовим переходом до офіційної інкорпорації норм та актів, що визначають види державних органів, їх принципи і сферу діяльності та компетенцію по відношенню до суб'єктів господарювання при проведенні контролю (нагляду) за їх діяльністю.

Ключові слова: державний нагляд (контроль), суб'єкти господарювання, принципи, господарська діяльність, Господарський кодекс України, господарське законодавство, інкорпорація, компетенція.

Дерев'янко Б.В. / О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ И НАДЗОРА ЗА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ / Украинская академия банковского дела НБУ, Украина

Статья посвящена анализу понятия государственного надзора (контроля) в сфере хозяйственной деятельности, его принципов и особенностей проведения. В работе указано, что большое количество сфер и отраслей экономики, большое количество государственных органов приводят к дублированию их компетенции. Сделано предложение о необходимости проведения неофициальной с постепенным переходом к официальной инкорпорации норм и актов, которыми определяются виды государственных органов, их принципы и сфера деятельности, компетенция по отношению к субъектам хозяйствования при проведении контроля (надзора) за их деятельностью.

Ключевые слова: государственный надзор (контроль), субъекты хозяйствования, принципы, хозяйственная деятельность, Хозяйственный кодекс Украины, хозяйственное законодательство, инкорпорация, компетенция.

Derevyanko B.V. / ON THE IMPROVEMENT OF THE STATE CONTROL AND SUPERVISION BY ACTIVITY OF ECONOMIC ENTITIES / Ukrainian Academy of Banking of the NBU, Ukraine

The economy of the modern state can not progress chaotically. The market economy is fierce and impersonal, and therefore is objective. So think, that the effect of market economic laws exclusively for the benefit of all states and entities is a mistake. Because of these reasons the state has pre predict certain changes in the global, regional and own economy and develop norms of economic legislation to protect their own interests and the interests of its economic entities.

In the special economic legislation defines the concept of state supervision (control) by economic activity. In the Commercial Code of Ukraine named sectors and spheres of economy, which is carried out such supervision (control). There and in the special Law of Ukraine named general principles governing public authorities during the state supervision (control) by economic activity. The state provides significant guarantees to economic entities. However, a large number of industries and areas of production, state regulatory agencies, their functions, rights and duties enable control (supervision) over the activities economic entities in several state agencies and/or their officials at the same time.

The foregoing is a minimum cause of discomfort in the activity of economic entities, whose activity control. Therefore it is logical proposals for systematizing rules and regulations of state supervision (control) by economic activity by incorporation. In the first phase of this systematization incorporation may be informal nature. After incorporation can be translated into the category of official, when based on the incorporation of informal by governmental bodies will be made of laws or something like Code.

Key words: state supervision (control), economic entities, principles, economic activity, Commercial Code of Ukraine, economic legislation, incorporation, competence.

Питання щодо участі держави у господарській діяльності галузей промисловості, сфер виробництва, окремих суб'єктів господарювання, що діють у цих галузях та сферах, завжди ставилося вченими і практиками, економістами та юристами. Відповіді на нього були дуже різними. Осо-

бливо це можна спостерігати у часовому вимірі. Якщо двісті і більше років тому роль держави в регулюванні економіки та діяльності окремих її інститутів не вважалася важливою, то сьогодні переважна більшість дослідників пропонує її і без того надзвичайно важливу роль безмежно підсилувати.